

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд на тема „*Фактори за продължителност на живота в добро здраве*“, представен за публична защита пред научно жури за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ от **Евелин Славомирова Йорданова**, докторант на самостоятелна подготовка по научната специалност „Статистика и демография“ към ИИНЧ-БАН.

Член на научното жури: Проф. д-р Петко Ненков Салчев, дм - Дирекция „Класификационни системи, стандарти и иновации“, Национален център по обществено здраве и анализи.

Избран за изготвяне на становище на представения дисертационен труд на 21.11.2019 г., на заседание на научното жури, определено със заповед РД-6-393/13.11.2019 от Директора на ИИНЧ, на основание ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и чл. 6, ал. 5 от Правилника за развитието на академичния състав на БАН и решение на НС на ИИНЧ-БАН от 07.11.2019 г.

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

Проф. д-р Кремена Борисова - Маринова

ДАННИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНАТА АВТОБИОГРАФИЯ НА ДИСЕРТАНТА

Университетско образование:

През 1999 г. завършва висше образование – магистър в УНСС – София

От 2012 зачислена за задочен докторант – специалност „Статистика и демография“

Професионален стаж:

От 1999 до 2011 – експерт отдел „Статистика на здравеопазването и правосъдието“ - НСИ

От 2011 до сега – началник отдел „Статистика на здравеопазването и правосъдието“ в НСИ

Допълнителни обучения

2007 ”Анализ на неотговорилите в изследвания сред домакинствата” - обучителен курс на Евростат

2003 “Понятия и измерване на неравенството и бедността” – обучителен курс на Евростат

Владее отлично английски, немски и руски език.

Член на Технически групи „Здравна грижа“, „Статистика на умираанията по причини“ и „Европейско здравно интервю“, както и Работна група по обществено здравеопазване към отдел F5 на Евростат .

ЦЕНКА НА ПРЕДСТАВЕНИЯ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

1. Актуалност на проблема

Дисертационният труд на Евелин Йорданова е посветен на един актуален проблем пред съвременната ни здравна система, включващ оценка на факторите влияещи върху продължителността на живота в добро здраве в България.

В науките, които се занимават с изследването и подобряването на здравето, факторите, които го определят, се разглеждат в отделни групи за постигане на повече яснота. В реалността обаче действието на всеки фактор е трудно отделимо едно от друго. Статистическите данни показват, че съществуват големи различия в очакваната продължителност на живота не само по пол, но и в зависимост от социално-икономическия статус на населението - по степен на образование, доход, икономическа активност. Причина за това са разликите в излагането на рискови фактори (тютюнопушене, употреба на алкохол, здравословен начин на живот), но и различията в достъпа до медицински грижи. В световната и българската научна литература има данни за изследвания на ефекта от тютюнопушенето, наднорменото тегло, употребата на алкохол и социалните характеристики на лицата върху очакваната продължителност на живота със и без ограничения. У нас, доколкото ни е известно тези проучвания са малко на брой, както и изследователите, които се занимават с тях. Всичко това свидетелства за съществуващата необходимост от по-нататъшно развитие на методологията и методиката в областта на изследването на очакваната продължителност на живота в добро здраве. Изчисляването на показателя на ниво област, задълбоченият анализ на национално и регионално ниво, международните сравнения, анализът на някои фактори, влияещи върху доброто здраве, е следваща стъпка в тази насока.

Съвременните модели на здравни системи са изправени пред редица предизвикателства, свързани с демографските тенденции на застаряване на населението, увеличаване на хроничните заболявания и необходимостта от осигуряване на по-добро качество на живот и намаляване на риска при болните. Темпът на нарастване на разходите за здравеопазване е значително по-висок от ръста на БВП в повечето страни и икономики. Това поставя на изпитание дори развитите икономически страни, които също се затрудняват да финансират здравеопазването си. Ето защо необходимостта от оценка, на рисковите фактори за тяхното развитие са изключително важни проблеми, както за здравната система, така и за обществото.

Избраната тематика на дисертационния труд е значима – както от научна, така и от приложно-практическа гледна точка. Медицинската и социална значимост на оценката на факторите за продължителността на живота в добро здраве, както и изработването на подходи за нейното въвеждане практиката, може да послужи като основа за взимане на информирани решения при разработването и утвърждаването на стратегия и разширена информационната база в областта на живота в добро здраве с цел усъвършенстване на политиките и по-нататъшно усъвършенстване на начините на наблюдения, избора на единиците им, анкетирането и отстраняване на грешки от систематичен и случаен характер.

2. Структура, оформление на дисертационния труд и автореферата

Представеният дисертационен труд е структуриран съобразно съответните указания. Дисертационният труд 264 страници, от които 181 основен текст. В структурно отношение включва увод, изложение в три глави, заключение, списък на използваната литература и приложение. Използваната литература съдържа 82 източника (36 на кирилица, 40 на латиница и 6 интернет източника). В основния текст са включени 22 фигури, от които 8 карти и 49 таблици. В приложението са включени 79 таблици.

Дисертационният труд включва теоретични и методологични основи на изследването, фактори, които оказват влияние за добро здраве, методите за изчисляване на очакваната продължителност на живота в определено здравно състояние, показатели за очаквана продължителност на живота в добро здраве и практика на Евростат, Различия на живота в добро здраве в България през периода 2011-2016 – по пол и по възраст, сравнение между различните страни.

Добро впечатление прави начинът, по който е онагледен литературният обзор, чрез използване на множество фигури и таблици, даващи възможност за проследяване на оценката на факторите влияещи върху продължителността на живота в добро здраве.

Направеният анализ показва отличната информираност на дисертанта, относно изследвания проблем. На много места е вмъкнато критично мнение и оценка, съпътствано с изразяване на личното отношение на автора. Езикът е ясен и точен.

Творческата оценка на литературния материал изкрystalизира в края на обзора с представените констатации за продължителността на живота в добро здраве в България и изводите за състоянието на поставения проблем.

Анализирайки данните от литературния обзор, докторантът логически стига до целта на своето проучване и точно и ясно формулира задачите за нейното изпълнение.

Представеният автореферат, който възпроизвежда в достатъчен обем дисертационния труд е с ясен и точен литературен език и отразява в пълнота разработените проблематика и изводи.

3. Цел, задачи и методология на проучването

Целта и задачите в дисертационния труд са формулирани точно и отговарят на заглавието. Включени са 5 задачи, които са конкретни, а изпълнението им съответства на поставената основна цел и проверката на заложените хипотези. Поставените задачи са изисквали осъществяването на собствен принос от страна на автора. Ясно и точно са определени предмета и обекта на изследването.

Авторът проучва данните от научната литература относно наличната научна информация в световен мащаб. Следващата стъпка е събиране на данни и анализ факторите, влияещи върху продължителността на живота в добро здраве в България

4. Резултати и обсъждане

Получените резултати са добре представени и онагледени и напълно обхващат всички поставени задачи от дисертанта. В този раздел текста също е добре онагледен в таблици и фигури. Коректно са интерпретирани получените резултати, а именно:

От анализа на четирите социално-икономически фактора се доказва, че доходът, образованието, условията на живот и условията на околната среда оказват влияние върху субективната оценка за здраве на лицата. И въпреки че коефициентите на свързаност са ниски, трябва да се има предвид, че върху здравето на хората оказват влияние и други доминиращи фактори, които бяха изключени от настоящия анализ – генетични, медицински, развитие на медицината като цяло, състояние на системата на здравеопазване, както и други социално-икономически характеристики на лицата. Изследването на тези фактори би трябвало да бъде предмет на друго целенасочено проучване като се отчита, че голяма част от факторите, които влияят върху здравето, са взаимосвързани.

Дисертационният труд има значими приноси с теоретично-познавателен и приложен характер. Основните приноси са 4 с методологичен и методически характер и 5 с практико-приложен характер.

Нямам забележки и препоръки към изложените резултати и изводите. Евелин Йорданова използва компетентно получените данни, а анализът е обективен.

От дисертационния труд произтичат 3 публикации, като една от публикацията е в чуждестранно списание.

Оценка на професионалните и лични качества на докторанта

Оценявам високо нейните теоретичните знания и практически умения. В ходът на разработката на дисертационния труд тя е проявила умения за работа с литературни източници, методична и компютърна грамотност, и екипна работа, необходими за успешното разработване на докторантурата. Развила е аналитичните си възможности при оформяне на научните публикации и съобщения, показала е способности за атрактивното им презентирание.

Евелин Йорданова умее да прилага научните методи на анализ и синтез, показва умения за задълбочено проучване на наличната литература, владее прилагането на методологията при разработването на дисертационния труд и при правилното интерпретиране на наличните данни и факти.

6. Заключение

С разработването на дисертационната тема **Евелин Йорданова** си е поставила амбициозна задача, с която се е справила отлично. Дисертационният труд **съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос и отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните

изисквания за приложение на ЗРАСРБ. Дисертационният труд е изцяло завършен, написан е на професионален и литературен език с точен изказ. Дисертантът покрива необходимите критерии за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по ЗРАС.

Дисертационният труд показва, че докторантът г-жа Евелин Йорданова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Представям своята положителна оценка за дисертационния труд на Евелин Йорданова. Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** на представения по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам** на Научното Жури да оцени положително дисертационния труд „ФАКТОРИ ЗА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТА В ДОБРО ЗДРАВЕ В БЪЛГАРИЯ“ за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ на дисертанта Евелин Славомирова Йорданова, за което ще гласувам лично положително.

Гр. София

30.11.2019 г.

Изготвил становището:

/проф. д-р Петко Салчев, дм/